

Антифашизъм: отбранителни борби и политически хоризонти

НЕДА ГЕНОВА И СОЛАН ГУНДЕРСОН
превод от английски език:
КОНСТАНТИН ГЕОРГИЕВ И ПЕТЪР БАНКОВ

Антифашизмът е по дефиниция отбранителна борба; той взема за свой обект съпротивата срещу фашистки политики. Независимо дали разглеждаме тази съпротива като физическа, културна или интелектуална, антифашизмът е аксиоматично отрицателен, дефиниран в опозиция на набор от политически практики, а не в полза на ясно очертан политически проект. Това може да бъде сила или пък необходим компромис. Имплицитно заложено в антифашизма е, че неговата практика може да обедини политически и социални сили, които иначе не биха си стиснали ръцете за много неща, но могат да намерят обща кауза в съпротивата срещу набиращите сила фашистки политики. Като отрицаваща и защитна борба антифашизмът има слабо определени позитивни политики. Това може да го отвори към по-широко участие, нови социални връзки и нови форми на взаимодействие, дори и наглед да ограничава политическите хоризонти до най-належащите проблеми.

В този текст искаме да маркираме конститутивните политически възможности на антифашизма, разбран като отбранителна политика, като за целта предлагаме анализ на по-широкия контекст на отбранителните борби, в които участваме в Лондон, Англия. Разглеждайки възможностите на отбранителните борби в по-широк план, се надяваме да допринесем към един

ефективен, щедър и продуктивен антифашизъм; да обърнем онава, което на пръв поглед може да изглежда като структурна слабост, в поле от политически възможности.

Ние пишем този текст като гвама активисти с най-общо казано анархистки и комунистически възгледи, които са активни в социалните борби в Лондон след загубата на социалдемократическия проект около Джереми Корбин. След неуспеха на този електорален проект, дошъл с победата на консерваторите на парламентарните избори през 2019 г. и последвалата оставка на Корбин като лидер на Лейбъристката партия, гясното крило на лейбъристите агресивно възвърна и затвърди контрола си. Изглежда, че – поне що се отнася до следващите няколко изборни цикъла – възможността за обновен социалистически проект, който да се впише в електорален процес, е затворена.

Преди разпада си, на ниво национална политика, корбинизмът беше израз на едва зараждащата се, противоречива политика на цикъл от борби, започнал с бунтовете от 2011 г. и студентското движение срещу остеритетата и финансиализацията на висшето образование. За самоосъзнатата политическа левица това означаваше масово преориентиране от автономизма или политиките на троцкистките секти към Лейбъристката партия. За много от по-младите другари, чието политическо съзряване е ставало наред големите недоволства и протести през 2011 г., Лейбъристката партия и *Momentum* (популярното движение „отдолу“ в подкрепа на Корбин) бяха формираци за политическия им опит. Социалдемократията и електоралната политика предоставиха споделена политическа артикулация, организационна екология и политически хоризонт, които изглеждаха едновременно утопични и примамливо достижими.

Всичко това окончателно се сгромоляса с изборите през 2019 г. Целта ни тук не е да възраждаме стари дебати около тази загуба; достатъчно е да кажем, че тя се случи внезапно и цялостно, оставяйки хиляди млади активисти без пристан. Къде отидоха те?

Последното десетилетие на политика на остеритет, провеждана от Консервативната партия и една клептоманска управляваща класа, ни завеща предостатъчно борби. Много от някогашните лейбъристски активисти се присъединиха към борбите срещу принудителните изгонвания от домовете на хората и повишаването на цените на наемните жилища; срещу все по-бруталния и вездесъщ граничен режим; срещу полицейското насилие; срещу скоковете в цените на енергията; срещу все по-самоувереното крайно дясно; срещу повишаващите се разходи за живот и понижаващи се заплати; срещу приватизацията и разграждането на обществени услуги. Накратко: многократно се разпространиха и ускориха борбите с отбранителен характер, разгръщащи се в квартали и в общности, без представителство на национално или парламентарно ниво, и често с отрицателен характер. Изграждаме коалиции от съпротиви, но при отсъствието на електорален проект много активисти нямат ясното усещане за какво се борим или поне към какво се стремим. За мнозина политическият хоризонт се е свил, а това разоряване на отбранителните борби е, в най-добрия случай, временно решение, нещо, което да се приеме с неохота като необходимост, докато сме прокудени от електоралната сфера. Други са по-отворени към политическите възможности на тези борби „отдолу“, но работят, за да наложат – било то по навик или поради политическите си убеждения – вече познатите им политически форми като НПО-то, професионалният организатор, левия медиен „инфлуенсър“, учения и така нататък.

Като хора с анархистки ориентировки за нас заложибите, предоставени от това настояще, се явяват гругояче. Въвлечени сме в отбранителни борби с ограничени възможности за политическо представителство или реалистичен път към по-широка социална трансформация, което налага силни затруднения и предполага определени форми на политическо мислене и практика. Ограниченията на тези отбранителни и неопределени (*underspecified*) политики са намирали израз в последните години. От книгата на Ник

Срничек и Алекс Уилямс „Да изобретиш бъдещето“ (*Inventing the Future*) от 2015 г. до „Ако изгорим“ (*If We Burn*) на Винсент Бевинс от 2023 г., битките след 2011 г. срещу завръщащия се и военизиран неолиберализъм се родиха множество разкази, които разглеждат неопределените, зараждащи се политики като отклоняващи ни от пътя, който би ни отвел обратно към завземането на държавната власт. От друга страна, за мислители като Дейвид Гребър (2022) тези неопределени борби изместват нуждата от по-ясно изразени и формално организирани политически проекти. В този текст намерението ни не е да защитаваме едната или другата от тези страни. Вместо това искаме да разгледаме политическите възможности, които са специфични за неконкретизираните отбранителни борби.

Струва ни се, че еднот от уроците, които можем да извлечем от настоящия политически момент, е свързан с ясното усещане, че нищо познато или вече изпробвано не работи. Никъде по света, с много малки изключения, не можем да говорим за процъфтяващо движение на работническата класа, което е на път да разбие преплетените системи на потисничество, които ни държат подчинени, експлоатирани и с все по-свиващи се възможности за бъдещето на тази планета. Вместо да останем впримчени в този безкраен цикъл, в който за пореден път да оплакваме провалите на следващия ляв електорален проект, в очакване да се натъкнем на поредния харизматичен лидер, на когото да предоставим залога за социалистическа промяна, само за да се разочароваме отново и отново, може би е по-мъдро да приемем онова, което Матю Фулър определя като „предчувстваща скромност.“ Заемаме от него идеята за анархизма като неопределена форма на политика, която може да се променя, докато се работи по нея (Fuller 202, 37).

Онова, което от гледна точка на някой, посветен на промяна чрез партийни политики и развитието на електорални проекти, може да изглежда като провал, за нас се явява като момент на

радикална отвореност. Практикуването на анархизъм като неопределена форма на политика не означава да не правим нищо или да се откажем да мислим аналитично и исторически. Напротив, то предполага нуждата от постоянно експериментирание и учене, докато преговаряме с другите участници в борбите как да насочим тази радикална отвореност да работи за „нас“, без да се уповаваме на йерархични организационни модели. Развитието на общностен капацитет изисква повече интелектуална и политическа работа, когато не е нито устойчива, нито желана възможност да делегираме на външен авторитет задачи като взимане на решения, анализ и решаване на проблеми.

Трябва да изпробваме нови начини на организиране и колективно да анализираме кое е важно за нас, в каква посока искаме да се движим и как е съставена тази винаги уклончива и крехка общност, която определяме като „ние“. В същото време, за нас анархисткият подход също така означава да се настроим на вълните на възможностите, които различни тенденции и практики вече откриват навсякъде около нас.

Например, дори и ако кампания като *Don't Pay UK*, която през зимата на 2022 г. призоваше хората колективно да откажат да плащат енергийните си сметки, не се самоопределя като експлицитно анархистка, много от нейните организационни принципи бяха тъкмо такива. Появиха се хиляди местни групи в цялото Обединено кралство, самоорганизирани на ниво пощенски код*. Те комуникираха и организираха съвместно с останалите групи на квартално, градско и национално ниво, но всяка от тях запази високо ниво на автономност, което им позволи да изградят капацитет и да артикулират важни за местното ниво проблеми и загрижености. Ако въобще можем да говорим за организационен „център“, то той беше множествен такъв и съставен около орга-

* В Обединеното кралство пощенският код обикновено включва няколко малки квартала в голям град. – бел. рег.

низационни нужди като провеждането на седмични координационни срещи или мобилизациите около конкретни акции.

Като анархисти и комунисти ние се стремим да се учим от и активно да се включваме в борбите, разгръщащи се на местно ниво. Това е свързано не само с критиката на такива организационни форми, които рискуват да възстановят форми на господство, авторитет и йерархия, но също така и с убеждението ни, че комунистът е човек, който организира *заедно* с другите, а не *вместо* тях. Култивирането на внимание към съществуващи политически тенденции и практики има дълга традиция в анархистките мисъл и практика, независимо дали говорим за старото поколение теоретици като Кропоткин, които се опирали на съществуващите в природата тенденции за самоорганизация и взаимопомощ, или изберем да черпим от по-класово ориентирани анархисти като Енрико Малатеста. Това е и нещо, което Карл Маркс и Фридрих Енгелс разпознават в „Немската идеология“, посочвайки, че „наричаме комунизъм *действителното* движение, което унищожава сегашното състояние. Условието на това движение са породени от съществуващата сега предпоставка“ (Маркс, & Енгелс, 1975, 36). Все пак стачката не е измислена от леви активисти, а от работниците.

Общностен капацитет

Един много осезаем резултат, който може да бъде преследван в контекста на неопределени и отбранителни борби, е развитието на общностни капацитети в смисъла на практически умения и навици, които, развити и усъвършенствани в една борба, ще се явят като укрепнали средства в друга. От друга страна, такива общностни капацитети не могат да се появят от нищото в момент, в който възникне или стане очевидна нуждата от тях. Това означава, че като активисти трябва да развием чувстви-

телност спрямо народните практики, която да успява да улови стратегическата им стойност като генеративна за искания или политически позиции, но също така и спрямо възможностите, които тези практики предоставят за развитието на обществения революционен капацитет. Например, народните движения в Египет и Турция бяха защитавани от организирани футболни фенове (Shafick, 2018; Turan, & Özçetin, 2017). Макар че тези конкретни футболни агитки имат ясно изразени леви ориентации, именно техният специфичен опит в координираната съпротива срещу държавната репресия бе най-важният им принос към тези мобилизации. Този опит, както и тактиките и методите на отбрана, които агитките разработиха се случваха при сблъсъците с полицията и репресивните правни системи на стадиона, а след това бяха приложени отново при защитата на народните мобилизации.

В началото на пандемията от коронавирус в Лондон се появиха много групи за взаимопомощ. Често наченати от анархисти, тези мрежи бързо се разрастнаха. Организирайки се от улица на улица, мрежите целяха да подкрепят с хранителни продукти и други необходими запаси уязвимите жители в тези квартали. Една от най-големите мрежи в нашия район, базирана в местен социален център, успя да организира безплатни доставки на хранителни стоки до над 150 домакинства, а също така и онлайн срещи за деца, нуждаещи се от помощ с писането на домашните им работи. Набор от умения, дългогодишно развивани предимно в субкултурната среда на хранителния активизъм, бързо бяха прекроени за мащабността на новия социален контекст.

Цялостният ни аргумент тук е, че трябва да подхождаме към гадана политическа практика не само през призмата на това какво може да бъде постигнато като краткосрочен резултат, но и от гледна точка на това какво можем да научим от нея. Развитието на капацитети може да се окаже от неочаквано стратегическо значение в нови политически контексти и далеч от местата, където първоначално са разработени. В „Зони на

пролетарско развитие“ Мастанех Шах-Шуджа описва един основан върху ученето подход към въстанията, разглеждайки ги като форма на колективно революционно учене (Shah-Shuja, 2008, 80). Колективното действие е повод за съвместно развитие на революционни капацитети – вариация на идеята на Лев Виготски за „зони на близлежащо развитие.“ Тъла с различни опитности, ниво на увереност и знание може заедно да развие нови капацитети през взаимодействието им със съществуващи такива. От изключителна важност е като движение и като класа *да знаем как се правят неща* – включително как да се храним заедно и защитаваме един друг, като отбранителните борби могат да са ключов терен за таква едно учене.

По този начин антифашистката практика, независимо от политическите ограничения, които идват с борбите на отрицание и отбрана, предоставя много възможности за развиването на капацитет или зона за пролетарско развитие по гумите на Шах-Шуджа. Тя изисква развитието на колективно доверие, увереност и спокоен, стратегически поглед в моменти на повишени риск и опасност.

Изграждане на съюзи

Освен култивирането на общностни капацитети, вероятно има и нещо специфично в начина, по който се формират съюзи спрямо такъв политически хоризонт, който се определя предимно през отбранителния си характер. Днес антифашистките мобилизации в Лондон често свързват различни групи, чиято работа иначе не е пряко обвързана. Откриваме примери за формирането на такива съюзи в ежемесечните схватки между крайно дясното и едно широко дефинирано ляво, които се случваха през пролетта и лятото на 2023 година. Докато британският клон на подкрепяна от САЩ крайнодясна организация отново и отново строяваше

между пет и двадесет от поддръжниците си, за да протестираат срещу ежемесечно детско събитие с драг кралица в местна кръчма, активистки групи от (Южен) Лондон и жителите на квартала се стичаха, – нерядко превъзхождайки фашистите с хиляди – за да се противопоставят на десните радикали и да ги изгонят.

В контекста на този текст не искаме да отделяме много време на иначе важни подробности като ключовата роля на полицията и подкрепата за крайноясната организация, идваща от страна на високопоставени политици от Консервативната партия. Искане е да подчертаем нещо друго, а именно факта, че усилията, вложени да се защити събитието събраха на едно място широк спектър от групи, обединени около минимално дефинираната необходимост ясно да бъде изгонено от квартала. ЛГБТКИ+ активисти, профсъюзни дейци, групи, формирани против полицейските акции и за солидарност с мигрантите, както и активисти, които бяха заедно покрай кампанията *Don't Pay UK*, разпознаха нуждата да се съберат и физически да защитят събитието от фашистите. Това е, разбира се, само един от многото примери, но е показателен за начина, по който можем да мислим за тези отбранителни мобилизации като особен тип вектори, които нагвърлят идентичностните разграничения, явявайки се моменти от една колективна практика. Някои членове на тези профсъюзи и местни групи, организирани „отдолу“ се присъединяват и към опити за предотвратяването на насилствени изселвания на автономни пространства или пък към усилията за блокиране на полицейски гонения на имигранти. Други ще установят комуникационни канали, за да координират подкрепа за стачните пикети на различни синдикати, докато същевременно се включват в преки акции като антивоенни блокади и седящи стачки.

Ако перифразираме Дона Харауей, градим съюзи и афинитети, а не консолидираме идентичности (Haraway, 2003, 7-45). Важното в случая е да настояваме, че има начин да разпознаем политическия потенциал на тези свързаности, без да ги инструментализи-

раме за проект, който би възстановил форми на господство (на-пример подчинявайки загриженостите и интересите на една група на тези на друга група), но също така и без да заемаме позиция, в която приветстваме „разнообразието“ заради разнообразието като такова.

Заклучение

В този текст се опитахме да очертаем възможностите на отбранителните, неопределени борби. Аргументирахме, че трябва да подхождаме към тях не като към някаква временна досада, изчакваща условията по някакъв начин да позволят завръщането към социалистическата парламентарна кампания (или революционната главна стачка, в зависимост от политическите ви пристрастия). Вместо това отбранителните мобилизации често са средствата, чрез които развиваме практическите, колективни капацитети, които правят позитивната и офанзивната борба възможна. В отбранителните борби се озоваваме рамо до рамо с редица групи и общности, което може да доведе до неочаквани сближавания и съюзи по начин, който се отличава от единството, изградено около една позитивна политическа програма.

По подобен начин философът и поет Фред Мотен ни напомня за радикалния политически потенциал на това да осъзнаеш, че имаш какво да браниш. Разглеждайки движението за граждански права, Мотен се отклонява от широкоразпространеното разбиране за това движение като борба за интеграцията на Чернокожите в американското капиталистическо общество. Вместо това Мотен (Moten, 2014) твърди, че ако подходим към това движение като към отбранителна борба, то тогава бихме могли да оголим много по-радикални прозрения. Ако дефинираме сегрегацията като модалност, през която са извършвани нападения срещу Чернокожите, противопоставянето ѝ се превръща в защита

на действително съществуващ автономен Черен народен живот, а не в искане за интеграция в американската капиталистическа нормалност. Както казва Мотен, това да атакуваш способността на държавата да изключва е различна заявка от привидно по-утвърждаващото искане за включване.

Размислите на Мотен предлагат възможност да поставим ново въпроса за отбранителните битки, често разбирани като политики на отстъпление и компромис. Възприемането на отбранителните борби, например антифашистката практика, като народна политическа практика, означава да разпознаем способността ѝ да създава нови начини да бъдем заедно и да градим съвместно. Да започнем да разбираме какво е това „ние“, което отбраняваме и да започнем да артикулираме съществуваща материална база на нови политически възможности.

Ideas of the Italian Marxist in Its War on the Woke. *New Statesman*. <https://www.newstatesman.com/the-weekend-essay/2023/03/gramsci-florida-republican-party>

Wynter, S. (2001). Towards the Sociogenic Principle: Fanon, Identity, the Puzzle of Conscious Experience, and What It Is Like to Be “Black”. In M. F. Dur n-Cogan, & A. G mez-Moriana (Eds.) *National Changes in Latin America* (pp. 30-66). Routledge.

Wynter, S. (2003). Unsettling the Coloniality of Being/Power/Truth/Freedom: Toward the Human, After Man, Its Overrepresentation – An Argument. *CR: The New Centennial Review*, 3(3), 257-337.

Лазаров, А. (2023, 13 май). Неочакваният успех на Джордан Питърсън в България. *Капитал*. https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2023/05/13/4481401_neochakvaniiat_uspeh_na_djordan_pitursun_v_bulgariia/

ЛевФем. (2022, 29 ноември). Не на скъпотията! Искаме достоен живот! *ЛевФем*. <https://levfem.org/blog/2022/11/29/ne-na-skapotiyata/>

Феминистки мобилизации. (2022, 25 ноември). Манифест. Нито една повече: жени, свобода, живот!. *Феминистки мобилизации*. <https://www.femmobi.com/nito-edna-poveche-manifest-25-noemvri>

Антифашизъм: отбранителни борби и политически хоризонти

НЕДА ГЕНОВА И СОЛАН ГУНДЕРСОН

Bevins, V. (2023). *If We Burn. The Mass Protest Decade and the Missing Revolution. Wildfire*.

Fuller, M. (2020). *In Praise of Plasticity. Underspecification, Anarchism, Machine Learning*. In P. Mörtenböck, & H. Mooshammer (Eds.), *Data Publics. Public Plurality in an Era of Data Determinacy* (pp. 34-5). Routledge.

- Graeber, D. (2002). *Toward an Anthropological Theory of Value. The False Coin of our Own Dreams*. Palgrave.
- Haraway, D. (2003). *The Haraway Reader*. Routledge.
- Moten, F. [Three Walls]. (2014, March 13). *Fred Moten Lecture* [Audio]. SoundCloud. https://soundcloud.com/threewallls/fred-moton-lecture-3-13-14?ref=clipboard&p=a&c=0&si=b1ccd72c3fde42b8937c147ea78ca11d&utm_source=clipboard&utm_medium=text&utm_campaign=social_sharing&fbclid=IwAR35A-k63Uu-vUK0OqeiKgBNhU05aLRMejoyPU7JYN0QhGjsOboVXD7xIxPQ
- Shah-Shuja, M. (2008). *Zones of Proletarian Development*. Openmute.
- Shafick, H. (2018, November 6). The return of the Ultras Ahlawy? *Open Democracy*. <https://www.opendemocracy.net/en/north-africa-west-asia/return-of-ultras-ahlawy-egypt-football/>
- Srnicek, N., & Williams, A. (2015). *Inventing the Future. Postcapitalism and a World Without Work*. Verso.
- Turan, Ö., & Özçetin, B. (2017). Football fans and contentious politics: The role of Çarşı in the Gezi Park protests. *International Review for the Sociology of Sport*, 54(2), 199-217.
- Маркс, К., & Енгелс, Ф. (1975). *Маркс и Енгелс. Съчинения. Т. 3*. Издателство на Българската комунистическа партия.